

به کارگیری اصول پدافند غیرعامل در بنای شهر- دژها در ایران باستان

داود مجیدی^۱، دکتر سعید گیوه چی^{۲*}، دکتر علی نوری کرمانی^۳

^۱ کارشناس ارشد آمایش و پدافند غیرعامل

^۲ استادیار دانشگاه تهران

^۳ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز

تاریخ پذیرش: ۹۰/۰۵/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۰/۰۲/۲۰

چکیده

سکونت‌گاه‌های انسانی همواره در معرض آسیب ناشی از بلایای طبیعی و سوانح انسان‌ساخت قرار داشته‌اند، لذا بشر همواره با اتخاذ شیوه‌هایی سعی در کاهش اثرات زیان‌بار این گونه بلایا در محیط زندگی خویش داشته است. یکی از راه کارهای ابداعی، استفاده از شیوه‌های پدافند غیرعامل برای کاهش آسیب‌پذیری سکونت‌گاه‌ها است. از آن جا که سرزمین ایران از گذشته‌های دور در مسیر حوادث تاریخی و در معرض حمله‌ها و تهاجم‌های نظامی ملل مختلف و قبایل همسایه واقع شده بود، استفاده از ویژگی‌های جغرافیای طبیعی در جهت حفظ و امنیت مردم مورد توجه قرار گرفت. یکی از مهم ترین نمودهای آن را می‌توان ساخت دژها یا استحکامات نظامی و غیرنظامی در ارتفاعات دانست. این مقاله در پی شناسایی مشخصه‌های اصلی مهم‌ترین نمود سکونت‌گاه‌های انسانی شامل دژها در ایران باستان از منظر پدافند غیرعامل است. به این منظور با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی به استخراج مشخصه‌های مهم‌ترین دژهای ایران در سه دوره تاریخی مادها، اشکانیان و ساسانیان پرداخته شده است. نتایج این پژوهش مبین آن است که از نظر فرماندهان نظامی، معماران و مهندسان ایران باستان، اصل مکان‌یابی و بهره‌گیری از عوارض جغرافیایی سرلوحه کار پدافند غیرعامل در هر سه دوره بوده است. با توجه به مشخصه‌های استخراج شده از دژهای این سه دوره، می‌توان دریافت که ملاحظات پدافند غیرعامل در هر دوره روند رو به رشدی داشته است؛ به گونه‌ای که در دوره‌های پایانی مورد مطالعه روش‌های جدید و پیچیده پدافند غیرعامل دژها را در بر می‌گیرد.

واژگان کلیدی: پدافند غیرعامل، دژ، مادها، اشکانیان، ساسانیان.

Some Considerations on Employing Passive Defense Principles in the Construction of Castle-City in the Ancient Iran

Davood Majidi

M.A. in Passive Defense

Saeed Givvehchi, Ph. D.

Assistant Prof, University of Tehran

Ali Noori Kermani, Ph. D.

Assistant Prof , Islamic Azad University, Central Tehran Branch

Human residential units have always been exposed to damages resulting from natural disasters and man-produced incidents. So , human has always been trying to adopt various methods to reduce the damaging impacts of these types of disasters in his living environment. One of the innovative approaches was the use of passive defense to reduce the vulnerability of residential units. Since Iran territory ahs always been located at the road of historical events and exposed to military aggression of different nations and neighboring tribes , so that using the features of natural geography has always been noticed as a way to protect the security of the people.

One of the most important manifestation of these issues can be seen in the construction of castles or military and non-military castles in the heights.

This article is an attempt to identify the basic features of the most important manifestation of human residential unit including castles in the ancient Iran from the perspective of passive defense. For this purpose , using the descriptive and analytical methods , this article extracts the most important characteristics of Iranian castles in three historical periods of Medes , Ashkanian and Sassanids. The results of this research indicates that from the viewpoint of military commanders , architects and engineers of the ancient Iran , the principle of locating and using geographical barriers have been in the blueprint of passive defense in every three periods. Considering the extracted features of castles of these three periods, it can be understood that the considerations of passive defense in each period had a growing trend such that in the last periods under our consideration, the new and complex methods of passive defense encircles the castles.

Keywords: Passive Defense, Human Residential Units, Castle, Iran, Medes, Ashkanian, Sassanid.